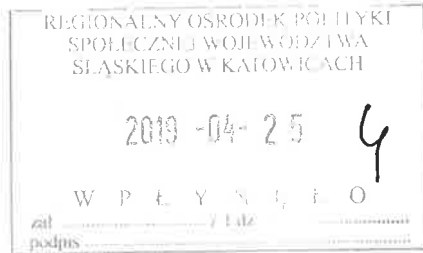

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

OPA
P. Grzegorz Baranowski
Pras
W

LKA.410.004.01.2019

ZD

25.09.2019

Pan
Grzegorz Baranowski
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Województwa Śląskiego,
ul. Modelarska 10, 40-142 Katowice

Proszę o szczegółową
analizę i dostosowanie się do wniosku pokontrolny

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/094 Profilaktyka uzależnień od alkoholu i narkotyków.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego w Katowicach ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Grzegorz Baranowski ² , od 1 marca 2019 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła Pani Bożena Borowiec, od 1 listopada 2014 r. do 30 listopada 2018 r. Od 1 grudnia 2018 r. do 28 lutego 2019 r. zadania statutowe ROPS realizowała Pani Marietta Hełka, Zastępca Dyrektora ROPS na podstawie pełnomocnictw Zarządu Województwa Śląskiego i Dyrektora ROPS.
Zakres przedmiotowy kontroli	Działania na rzecz poszerzania i udoskonalania oferty, upowszechniania oraz wdrażania programów profilaktyki o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w tym w szczególności zalecanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2016 r. do zakończenia kontroli, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem oraz dla porównania dane statystyczne z lat poprzednich (2013-2015).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Marian Dłucik, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/59/2019 z dnia 28 lutego 2019 r..

(akta kontroli str.1-7)

¹ Dalej: ROPS, Ośrodek lub Samorząd Województwa.

² Dalej: Dyrektor.

³ Dz. U. z 2019 r. poz. 489., dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, zgodnie z założeniami Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020⁵, wykonywał zadania na rzecz zwiększenia dostępności programów o potwierdzonej skuteczności zapobiegania uzależnieniom od alkoholu i narkotyków. Działania podjęte w latach 2016-2018, przyniosły efekt w postaci zwiększenia, w porównaniu do lat 2013-2015, liczby programów profilaktycznych o potwierdzonej skuteczności oddziaływania⁶. ROPS wywiązał się z obowiązku opracowania (przy udziale zespołów ekspertów i specjalistów) wojewódzkich programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii i uwzględnił w nich zadania jednostek samorządu terytorialnego z zakresu „profilaktyki”, ujęte w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2016-2020. Programy profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii⁷ przygotowane były rzetelnie, zakres diagnozy był aktualny, szeroki i wszechstronny, a do jej przeprowadzenia wykorzystano dostępne źródła informacji. NIK zwraca jednak uwagę, że cele określone w wojewódzkich programach, jakkolwiek sformułowane w sposób prosty i konkretny, nie zawierały skwantyfikowanych wskaźników, które służyłyby ocenie skuteczności realizacji wyznaczonych celów i zamierzonych zadań. W latach 2016-2018, niemal na niezmiennym poziomie pozostawała liczba (odpowiednio: sześć, trzy, cztery) rekomendowanych programów profilaktycznych dofinansowanych przez Samorząd Województwa, w wysokości, odpowiednio: 152,4 tys. zł, 93,3 tys. zł i 120,5 tys. zł. W tym czasie, na sfinansowanie programów profilaktycznych nieposiadających rekomendacji wydatkowano, odpowiednio: 91,7 tys. zł (sześć programów), 24,2 tys. zł (dwa programy) i 55,9 tys. zł (trzy programy). Wydatki na dofinansowanie realizacji programów profilaktycznych stanowiły – w 2016 r. 5,9%, a w 2017 r. 6,5% całości środków poniesionych na realizację wojewódzkich programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

1. Przygotowanie wojewódzkich programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii

Opis stanu faktycznego

1. Do zdiagnozowania występujących w województwie śląskim problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych wykorzystano aktualne informacje i opinie organizacji i instytucji gromadzących dane o zjawiskach związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych, tj. wojewódzkiej stacji sanitarno-epidemiologicznej, szpitali i kuratorów sądowych, policji oraz urzędu statystycznego.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020 (Dz. U. poz. 1492).

⁶ Przez programy o potwierdzonej skuteczności oddziaływania należy rozumieć programy zalecane w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego lub posiadające w inny naukowy sposób potwierdzoną skuteczność.

⁷ Zwanych dalej wojewódzkimi programami.

W uchwale Nr VI/11/6/2015 Sejmik Województwa Śląskiego w dniu 31 sierpnia 2015 r. zaktualizował *Strategię Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020*. W toku aktualizacji tego dokumentu utworzono siedem zespołów zadaniowych, w tym zespół ds. uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w skład którego wchodził m.in.: Kierownik Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Katowicach, Zastępca Kierownika Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnienia – Szpitala w Gorzycach, Dyrektor Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Raciborzu, Dyrektor Katolickiego Ośrodka Wychowania i Terapii Młodzieży „Nadzieja” w Bielsku-Białej, Kierownik Poradni Terapii i Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Zabrze, w Rudzie Śląskiej, pracownik Katedry Ekonometrii Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach oraz przedstawiciel Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej w Katowicach. W opracowaniu tego dokumentu korzystano m.in. z ekspertyz naukowych, aktualnych raportów z badań ankietowych zrealizowanych w województwie śląskim, roczników statystycznych GUS, danych udostępnionych przez Komendę Wojewódzką Policji w Katowicach i Ministerstwo Sprawiedliwości i opracowań własnych ROPS w Katowicach.

(akta kontroli, str. 8-63)

Program Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Śląskim na lata 2011-2016 został przyjęty w uchwale Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 14 lutego 2011 r.⁸ a *Program Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Śląskim na lata 2017-2020* został przyjęty przez Sejmik Województwa Śląskiego w dniu 13 lutego 2017 r.⁹ *Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Śląskim na lata 2016-2020*, Sejmik Województwa Śląskiego przyjął w uchwale nr VI/17/1/2016 w dniu 18 stycznia 2016 r.¹⁰ Programy te opracował ROPS przy udziale zespołów ekspertów i specjalistów¹¹, korzystając m.in. z ekspertyz naukowych, aktualnych raportów z badań ankietowych zrealizowanych w województwie śląskim 2007 r., 2011 r., 2015 r., roczników statystycznych GUS, danych udostępnionych przez Komendę Wojewódzką Policji w Katowicach i Ministerstwo Sprawiedliwości, opracowań własnych ROPS w Katowicach, pochodzących z lat 2007- 2015.

(akta kontroli, str. 64,184-186,187,247-250,251,311)

2. W wojewódzkich *Programach* wskazano zidentyfikowane – wynikające z przeprowadzonej diagnozy – występujące w Regionie kluczowe problemy i potrzeby związane z używaniem substancji psychoaktywnych. Należały do nich m.in.: dostęp do narkotyków i napojów alkoholowych, okazjonalne i problemowe używanie narkotyków, sytuacja życiowa osób z problemem narkotykowym i alkoholowym, przestępczość związana z narkotykami i alkoholem, rozpowszechnienie używania substancji psychoaktywnych wśród młodzieży, szkody zdrowotne i społeczne spowodowane używaniem alkoholu.

(akta kontroli, str. 88-129,210-232,272-297)

3. Samorząd województwa oceniał rezultaty działań profilaktycznych zrealizowanych w latach poprzednich i wykorzystał wyniki tej oceny do

⁸ Uchwała nr IV/5/2/2011. Zwany dalej *Programem*

⁹ Uchwała nr VI/34/8/2017, zwany dalej *Programem*

¹⁰ Zwany dalej *Programem*

¹¹ m.in. ze Stowarzyszenia Promocji Zdrowia i Trzeźwego Stylu Życia „Szansa” w Pławniowicach, Ośrodka Profilaktyki i Leczenia Uzależnień w Zabrze, Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach, Wojewódzkiego Ośrodka Terapii i Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia szpitala w Gorzycach, doradców Dyrektora Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warszawie ds. leczenia odwykowego, Oddziału Katowickiego Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii, Wojewódzkiej Stacji Sanitarno Epidemiologicznej w Katowicach, Kuratorskiej Służby Sądowej, Regionalnego Związku Stowarzyszeń Abstynenckich Województwa Śląskiego oraz przedstawicieli samorządowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu województwa śląskiego.

sformułowania i modyfikacji działań, zarówno na poziomie celów, jak i doboru środków ich realizacji.

W myśl art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii¹², Zarząd Województwa Śląskiego w okresie objętym kontrolą przyjmował i przedkładał Sejmikowi Województwa, sporządzone przez ROPS raporty z wykonania *Programu przeciwdziałania narkomanii w województwie śląskim na lata 2011-2016 i 2017-2020*¹³.

W listopadzie 2018 r. Dział ds. Przeciwdziałania Uzależnieniom i Przemocy w Rodzinie ROPS, opracował *Diagnozę problemów uzależnień w województwie śląskim*. We wnioskach i rekomendacjach w obszarze uzależnień od środków psychoaktywnych określono m.in., że (...) *Fundamentem właściwie ukierunkowanych działań w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom jest w dalszym ciągu diagnoza sytuacji prowadzona w formie badań lub ekspertyz, uwzględniająca skalę i rodzaj problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych oraz ich ocenę na różnych płaszczyznach (...)*

Do zadań zrealizowanych w okresie objętym kontrolą przez Samorząd Województwa w zakresie przeciwdziałania narkomanii i alkoholizmowi należały m.in.:

- w 2016 r. pomoc finansowa gminom województwa śląskiego na wykonanie 27 zadań związanych ze wzmocnieniem gminnych systemów profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Efektem zrealizowanych zadań było m.in. zapewnienie opieki 1.637 podopiecznym poprzez np. udział w zajęciach edukacyjnych, organizację zajęć socjoterapeutycznych, kompensacyjnych, logopedycznych, prowadzenie stałej pracy z dzieckiem i rodziną dziecka dotkniętymi problemem uzależnień. Organizowano szkolenia, konferencje, kampanie, seminaria, np. XX Jubileuszowe Ponadregionalne Mikołowskie Seminarium Trzeźwościowe nt. *Strategie profilaktyczne ograniczające zjawiska dysfunkcji społecznych wśród młodzieży we współpracy ze Stowarzyszeniem Klub Abstynenta „Powrót”* z siedzibą w Mikołowie. Dofinansowując inwestycje rozwijano i modernizowano bazę materialną, organizacyjną i merytoryczną podmiotów prowadzących działalność leczniczą, realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom¹⁴. Utworzono dwie nowe placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży na terenie województwa, które objęły pomocą 141 dzieci.

- w 2017 r. zorganizowanie cykli szkoleniowych na rzecz doskonalenia umiejętności zawodowych specjalistów zajmujących się problematyką uzależnień, uczestniczyło w nich 178 osób, przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji oraz wymiaru sprawiedliwości. Kontynuowano działania skierowane do gmin prowadzących placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (zapewniono opiekę ponad 800 podopiecznym m.in. poprzez udział w zajęciach edukacyjnych i rozwojowych, wzbogacono oraz rozszerzono działania prowadzone przez placówki wsparcia dziennego. Dofinansowano siedem zadań

¹² Dz. U. z 2018 r., poz. 1030, ze zm.

¹³ Uchwała nr 464/99/2016 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 15.03.2016 r. w sprawie przyjęcia Raportu z wykonania w 2015 roku *Programu przeciwdziałania narkomanii w województwie śląskim na lata 2011-2016*.

Uchwała nr 572/180/2017 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 21.03.2017 r. w sprawie przyjęcia Raportu z wykonania w 2016 roku *Programu przeciwdziałania narkomanii w województwie śląskim na lata 2011-2016*.

Uchwała nr 624/249/VII/2018 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 23.03.2016 r. w sprawie przyjęcia Raportu z wykonania w 2017 roku *Programu przeciwdziałania narkomanii w województwie śląskim na lata 2011-2016*.

¹⁴ Rozbudowano Katolicki Ośrodek Wychowania i Terapii Młodzieży „Nadzieja”, zmodernizowano spacerniak i salę gimnastyczną, doposażono kuchnię przy Oddziale XVII Psychiatrycznym Sadowym dla Nieletnich o Wzmocnionym Zabezpieczeniu w Szpitalu Psychiatrycznym w Toszku, zmodernizowano instalację centralnego ogrzewania i pomieszczeń piwnicznych wraz z kotłownią w Ośrodku Rehabilitacyjnym dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych „Straszny Dwór”, wymieniono posadzki, instalację wod.-Kan. oraz stolarkę drzwiową w budynku Ośrodka Rehabilitacyjnego dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych w Bielsku-Białej.

mających na celu wsparcie procesu rozwoju podmiotów prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych i ich rodzin¹⁵.

Wnioski i rekomendacje dotyczyły m.in. dalszego prowadzenia działań profilaktycznych, pomocy placówkom wsparcia dziennego, prowadzonym przez samorządy gminne, wspierania realizacji programów profilaktycznych o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, kontynuowania działań związanych z doskonaleniem zawodowym, wspierania osób używających i uzależnionych od substancji psychoaktywnych oraz ich rodzin.

(akta kontroli, str. 312-388,599-615)

4. Wśród podejmowanych działań wymieniono kilka obszarów o podstawowym znaczeniu, a zwłaszcza: dążenie do zwiększenia świadomości społecznej w zakresie właściwego postrzegania problemu uzależnień, diagnozowanie i profilaktyka tych problemów, leczenie uzależnienia i współuzależnienia oraz wspieranie osób i rodzin z problemem uzależnień. Cele i działania Programów adresowane były w szczególności do podmiotów realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom w społecznościach lokalnych oraz do osób uzależnionych od narkotyków i alkoholu, do członków rodzin tych osób, a także do osób zagrożonych narkomanią i chorobą alkoholową.

(akta kontroli, str. 169-179,233-240,298-306)

5. Zdefiniowane w tych dokumentach cele były konkretne, proste oraz możliwe do osiągnięcia.

W przyjętym systemie monitoringu i ewaluacji realizacji zadań, przedstawiono wskaźniki przypisane do celów operacyjnych. Nie podano jednak wymiernych wielkości rezultatów, które pozwoliłyby na dokonanie oceny stopnia realizacji zadań i osiągnięcia celów. Jako wskaźniki realizacji Programów wskazano np. liczbę promowanych i wspartych programów profilaktycznych, liczbę szkoleń i konferencji, liczbę ich uczestników, liczbę dofinansowanych podmiotów, kwoty dotacji. Nie podano jednak jakie wartości powinny osiągnąć ww. wskaźniki, aby uznać zadanie za zrealizowane. W ocenie NIK przyjęte sposoby weryfikacji nie są miarodajne, bowiem taka konstrukcja systemu monitorowania i ewaluacji nie pozwalała na ocenę skutków realizacji działań profilaktycznych.

(akta kontroli, str. 173-174,177,179,238-240,303-306)

W złożonych wyjaśnieniach Dyrektor ROPS stwierdził m.in., że: (...) *Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii nie zawierają wytycznych dotyczących sposobu opracowania programów wojewódzkich w przedmiotowych obszarach oraz ich zawartości, w tym nie określają sposobu oraz metod monitorowania i ewaluacji. Zapisy ustaw określają jedynie wymóg opracowania projektów programów z uwzględnieniem celów operacyjnych dotyczących przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu i przeciwdziałania narkomanii, określonych w Narodowym Programie Zdrowia. Dlatego też zarówno Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie śląskim na lata 2016-2020, jak też Program*

¹⁵ Zmodernizowano Oddział Psychiatryczny Ogólny 04 w Wojewódzkim Szpitalu Neuropsychiatrycznym im. Dr Emila Cyrana w Lublińcu (wymieniono stolarkę drzwiową, zmodernizowano sanitariaty, wymieniono drzwi przeciwpożarowe), przebudowano pomieszczenia oddziału w części zabiegowo-sanitarnej wraz z przebudową instalacji wentylacji mechanicznej w pawilonie VI w Państwowym Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Rybniku, zmodernizowano Oddział Terapii i Uzależnień od Alkoholu z pododdziałem dla kobiet w Wojewódzkim Szpitalu Neuropsychiatrycznym im. Dr Emila Cyrana w Lublińcu, zmodernizowano i przebudowano Pawilon Zakładu Rehabilitacji w Ośrodku Terapii Uzależnień w Parzymiechach, zmodernizowano sale chorych, terapeutyczne i ciągi komunikacyjne w budynku Oddziału i Poradni Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Skoczowie należącym do Centrum Psychiatrii w Katowicach, zmodernizowano budynek gospodarczy na cele terapeutyczne wraz z pomieszczeniem administracyjnym oraz wybudowano łącznik z budynkiem głównym w ośrodku rehabilitacyjnym w Czechowicach-Dziedzicach prowadzonym przez Stowarzyszenie Promocji Zdrowia Psychicznego „Od Nowa”, zakupiono pierwsze wyposażenie dla Oddziału Leczenia Alkoholowych Zespołów Abstynencyjnych (detoksykacji w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. Najświętszej Maryi Panny w Częstochowie.

przeciwdziałania narkomanii w województwie śląskim na lata 2017-2020 uwzględnia zapisy Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020 w zakresie celu 2: *Profilaktyka i rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi*. Opracowane i realizowane programy wojewódzkie zawierają: analizę podstaw prawnych oraz dokumentów związanych z tematyką programu, analizę wykonania poprzednich edycji programów, z przedstawieniem osiągniętych wskaźników ilościowych (w ujęciu liczbowym lub procentowym) i jakościowych w trakcie ich realizacji, diagnozę problemów związanych z obszarem programu z wykorzystaniem aktualnych dostępnych danych w tym statystycznych, pochodzących od instytucji zajmujących się ich agregacją. Opracowując ww. programy, korzystano ze wsparcia powołanych przez Zarząd Województwa Śląskiego zespołów specjalistów, w skład których weszli przedstawiciele systemu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty, policji, wymiaru sprawiedliwości, samorządów oraz organizacji pozarządowych. Projekty programów poddane były konsultacjom społecznym i zawarte w projekcie Programu propozycje uznane zostały za wyczerpujące i poparto ich realizację. Zarówno Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie śląskim na lata 2016-2020 oraz Program przeciwdziałania narkomanii w województwie śląskim na lata 2017-2020 zawierają wskaźniki monitorowania i ewaluacji, które określone są w czasie obowiązywania danego programu, czyli odpowiednio w latach 2016-2020 oraz 2017-2020. Wskaźniki te są mierzalne, tj. pozwalające na określenie liczbowe zorganizowanych przedsięwzięć (np. konferencji, przeglądów) promujących rekomendowane programy profilaktyczne, liczba dofinansowanych podmiotów, wyniki ewaluacji szkoleń/konferencji – średnie oceny roczne, w tym w przedziale 4-5 w skali 0-5, liczba uczestników szkoleń lub konferencji itp. Przyjęty sposób monitorowania i ewaluacji jest miarodajny, poprzez ilościowe określeni wskaźników, które ocenia się ex post, z możliwością dokonania analizy porównawczej w poszczególnych latach oraz w stosunku do poprzedniej edycji programów (...).

Dyrektor ROPS-u stwierdził również, że system monitorowania i ewaluacji programów wojewódzkich korespondował ze wskaźnikami i sposobem monitorowania i ewaluacji Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020. Wskaźniki monitorowania dla celu operacyjnego *Profilaktyka i rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi* w tym Programie, określone były w sposób ogólny, bez jednoczesnego określenia wymiernych wielkości rezultatów.

(dowód: akta kontroli, str. 389-393)

NIK wskazuje, że wobec braku mierników określających oczekiwane wartości przyjętych wskaźników, niemożliwa jest ocena stopnia realizacji zamierzonych celów w czasie obowiązywania programów wojewódzkich.

W Programie przeciwdziałania narkomanii na lata 2011-2016 i na lata 2017-2020 oraz w Programie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na lata 2016-2020 określano rezultaty działań profilaktycznych zrealizowanych na podstawie wojewódzkich programów w poprzednich okresach obowiązywania.

(akta kontroli, str. 76-87,196-209,260-271)

6. Programy uwzględniały cele i zadania z obszaru profilaktyki uzależnień od alkoholu i narkotyków wskazane do realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego w Narodowym Programie Zdrowia.

(akta kontroli, str. 169-179,235-240,298-302)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Cele określone w opracowanych przez ROPS wojewódzkich programach, jakkolwiek sformułowane w sposób prosty i konkretny, nie zawierały skwantyfikowanych wskaźników, które służyłyby ocenie skuteczności realizacji wyznaczonych celów i zamierzonych zadań.

2. Realizacja wojewódzkich programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii

Opis stanu
faktycznego

1. W ramach *Programów* realizowane były programy profilaktyki o naukowych podstawach oraz o potwierdzonej skuteczności, zalecane w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego. W roku 2016 zrealizowano sześć takich programów, a w latach 2017-2018, odpowiednio: trzy i cztery programy.

(akta kontroli, str. 512-516)

2. Samorząd Województwa podejmował działania w celu poszerzenia i udoskonalenia oferty oraz upowszechniania programów profilaktycznych o potwierdzonej skuteczności. Mając na uwadze upowszechnianie i promocję tych programów, ROPS organizował i współorganizował m.in. z Wojewódzkim Państwowym Inspektorem Sanitarnym, Policją, podmiotami leczniczymi, innymi jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi różnorodne formy edukacji publicznej (szkolenia i konferencje adresowane do pedagogów i wychowawców, osób realizujących zadania w obszarze problematyki uzależnień). Podczas tych spotkań wskazywano na programy profilaktyczne ujęte w *Systemie rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego*¹⁶.

Samorząd Województwa ogłaszając konkursy na realizację zadań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii, wskazywał oferentom konieczność prowadzenia działań profilaktycznych zgodnych ze standardami profilaktyki. W ogłoszeniach konkursów udostępniano adres internetowy do bazy programów rekomendowanych w ramach *Systemu rekomendacji...* Zadania konkursowe obejmowały działania obowiązkowe związane z realizacją skutecznych oddziaływań profilaktycznych, socjoterapeutycznych. Zawierały one wskazania dotyczące standardów profilaktyki z zaznaczeniem, że w ramach konkursów preferowane będą projekty obejmujące realizację programów ujętych w bazie *Systemu rekomendacji...* Na stronach internetowych ROPS-u dostępne były informacje z obszaru profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, w tym dotyczące programów rekomendowanych.

(akta kontroli, str. 516a-550, 394-511)

ROPS, zgodnie z postanowieniami *Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii* i *Krajowego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych*¹⁷ realizował zadania na rzecz poszerzenia i udoskonalania oferty, upowszechniania oraz wdrażania profilaktyki o naukowych podstawach, o potwierdzonej skuteczności oraz zalecanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia. Wspierał i organizował kampanie

¹⁶ Zwany dalej *Systemem rekomendacji...*

¹⁷ będących składowymi Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020, określonego rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020 - Dz. U. z 2016 r. poz. 1492; rozporządzenie w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020 weszło w życie 17 września 2016 r.,

profilaktyczne adresowane do różnych grup odbiorców, działalność placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w zakresie socjoterapii oraz profilaktyki zachowań ryzykownych. ROPS współpracował z samorządami gminnymi, powiatowymi organizacjami społecznymi działającymi na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

(akta kontroli, str. 169-179,235-240,298-302)

3. System i zasady wyboru ofert oraz kryteria oceny merytorycznej i dofinansowania realizacji programów profilaktycznych preferowały realizację programów o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w szczególności rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji.

W okresie objętym kontrolą, w ogłaszanych przez Zarząd Województwa Śląskiego otwartych konkursach ofert na realizację zadań publicznych w dziedzinie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień – przeciwdziałania narkomanii i problemom alkoholowym zalecano, aby podczas organizowania zajęć i programów profilaktycznych realizowano programy rekomendowane w ramach *Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego* przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii.

(akta kontroli, str. 394-511)

4. System i zasady wyboru ofert oraz kryteria oceny merytorycznej i dofinansowania realizacji programów profilaktycznych nie w pełni były oparte na wytycznych ujętych w standardach i kryteriach oceny jakości programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego w ramach systemu rekomendacji.

Kryteria oceny merytorycznej obejmowały m.in. zgodność zadania z dziedziną konkursu oraz zasięg ponadlokalny zadania, efekty realizacji zadania, zasoby rzeczowe i kadrowe oferenta i doświadczenia w realizacji działań, innowacyjność projektu, systemowość i modelowość zastosowanych rozwiązań, zastosowanie w oferowanym zadaniu programu rekomendowanego lub o dowiedzionej skuteczności.

Kryteria oceny merytorycznej nie uwzględniały najważniejszego i decydującego – zdaniem NIK – wskaźnika jakości programu, jakim powinna być jego skuteczność, udowodniona w dobrze przeprowadzonych badaniach ewaluacyjnych.

(akt kontroli, str. 394-511)

W złożonych wyjaśnieniach Dyrektor ROPS stwierdził m.in., że: (...) *W latach 2016-2018 każde ogłoszenie konkursu zawierało wyjaśnienie, że za skuteczne programy profilaktyczne przyjmuje się programy o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w tym programy rekomendowane w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego. Każda oferta konkursowa dotycząca realizacji programu profilaktycznego zawierała w szczególności określenie specyfiki grupy docelowej, adekwatnej do zidentyfikowanego problemu społecznego oraz założonych celów projektu zadania, wskazanie liczby godzin zajęć dydaktycznych wraz z częstotliwością ich prowadzenia, opis metod pracy z dzieckiem, opis zakresu współpracy z rodzicami/opiekunami dziecka, wskazanie kwalifikacji prowadzącego oraz efektów dotychczasowej realizacji przedmiotowych oddziaływań. W trakcie oceny proponowane do dofinansowania programy analizowane były przez komisje konkursowe pod kątem spełnienia powyżej przywołanych standardów, tj. szczegółowych wymagań odnoszących się do jakości programu jako całości, a także poszczególnych etapów jego realizacji, tj. etapu diagnozy i oceny potrzeb, wyboru grupy docelowej, planowania celów i sposobów ich realizacji, zapewnienia jakości realizacji oraz monitorowania i oceny efektów programu w trakcie ewaluacji. Wsparcie finansowe Samorządu Województwa Śląskiego otrzymały oferty dotyczące realizacji programów profilaktycznych, spełniające wyżej wymienione*

kryteria, w tym programy profilaktyczne pozytywnie zweryfikowane w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego. System rekomendacji to zadanie współrealizowane przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Ośrodek Rozwoju Edukacji oraz Instytut Psychiatrii i Neurologii. W ramach Systemu zespół ds. rekomendacji, złożony z przedstawicieli wyżej wymienionych instytucji, dokonuje wstępnej oceny wniosku pod względem spełnienia kryteriów formalnych (kompletność, zakres merytoryczny). Program spełniający kryteria formalne zostaje poddany dalszej ocenie merytorycznej pod względem zgodności ze standardami jakości programów promocji zdrowia i profilaktyki. Rekomendacja jest udzielana na okres 5 lat łącznie przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Rozwoju i Edukacji oraz Instytut Psychiatrii i Neurologii. Zatem rekomendowane programy profilaktyczne posiadają zapewnienie skuteczności, udowodnionej w przeprowadzonych badaniach ewaluacyjnych. Mając na uwadze powyższe, należy zaznaczyć, że kryteria oceny merytorycznej ofert dofinansowanych z budżetu Województwa Śląskiego w zakresie realizacji programów profilaktycznych w pełni uwzględniały standardy i kryteria oceny jakości programów profilaktycznych promocji zdrowia psychicznego w ramach systemu rekomendacji. Uwzględniały one wskaźnik jakości, jakim były naukowe podstawy i/lub dowiedziona skuteczność proponowanych do dofinansowania programów profilaktycznych. Powyższe odnosiło się zarówno do programów ujętych w bazie Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, jak również do innych programów profilaktycznych. Wysoka jakość realizacji dofinansowywanych zadań publicznych jest priorytetem Samorządu Województwa Śląskiego w realizacji polityki społecznej na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom (...).

(akta kontroli, str. 616-619)

5. Samorząd Województwa w okresie objętym kontrolą nie ubiegał się o uzyskanie rekomendacji lub naukowego potwierdzenia skuteczności programów profilaktycznych i nie udzielał wsparcia innym podmiotom w uzyskaniu rekomendacji bądź potwierdzenia skuteczności programów profilaktycznych realizowanych przez te podmioty.

(akta kontroli, str. 516a-521)

6. Działania Samorządu Województwa na rzecz poszerzenia i udoskonalenia oferty, upowszechnienia oraz wdrożenia profilaktyki uzależnień od alkoholu i narkotyków o potwierdzonej skuteczności, skutkowały zwiększeniem w latach objętych kontrolą w porównaniu do lat 2013-2015, liczby dofinansowanych przez Samorząd oraz realizowanych programów profilaktycznych o potwierdzonej skuteczności oddziaływania. W latach 2016-2018 realizowano z dofinansowaniem Samorządu Województwa 3-6 rekomendowanych programów profilaktycznych.

W 2013 r. dwa podmioty realizowały na poziomie uniwersalnym dwa programy profilaktyczne rekomendowane lub o potwierdzonej skuteczności oddziaływania. Wydatki poniesione z tego tytułu wyniosły ogółem 31,5 tys. zł, w tym kwotę 25,3 tys. zł przeznaczono na realizację programów związanych z uzależnieniem od alkoholu, a od narkotyków kwotę 6,2 tys. zł.

W 2014 r. cztery podmioty realizowały trzy programy profilaktyczne rekomendowane (w tym dwa na poziomie selektywnym i wskazującym oraz jeden na poziomie uniwersalnym). Wydatki poniesione z tego tytułu wyniosły ogółem 74,0 tys. zł, w tym kwotę 38,2 tys. zł przeznaczono na realizację programów związanych z uzależnieniem od alkoholu, a od narkotyków kwotę 35,8 tys. zł.

W latach 2015-2018 odpowiednio:

- cztery podmioty realizowały pięć takich programów na poziomie uniwersalnym i wydatkowano ogółem 173,0 tys. zł, w tym na programy związane z uzależnieniem od alkoholu wydatkowano 122,0 tys. zł a od narkotyków 51,0 tys. zł,
 - pięć podmiotów realizowało sześć takich programów na poziomie uniwersalnym dla 1 136 uczestników i wydatkowano ogółem 152,4 tys. zł, w tym na programy związane z uzależnieniem od alkoholu wydatkowano 104,9 tys. zł a od narkotyków 47,5 tys. zł,
 - pięć podmiotów realizowało cztery takie programy na poziomie uniwersalnym dla 256 uczestników i wydatkowano ogółem 73,3 tys. zł, w tym na programy związane z uzależnieniem od alkoholu wydatkowano 51,4 tys. zł a od narkotyków 21,9 tys. zł,
 - pięć podmiotów realizowało pięć takich programów na poziomie uniwersalnym dla 214 uczestników i wydatkowano ogółem 120,5 tys. zł, w tym na programy związane z uzależnieniem od alkoholu wydatkowano 71,6 tys. zł a od narkotyków 48,9 tys. zł.
- Wszystkie te podmioty (gminy, organizacje pozarządowe) realizujące programy profilaktyczne, wybrane zostały w konkursach ogłaszanych co roku przez Samorząd Województwa a w programach tych brali udział uczniowie, młodzież, rodzice i podopieczni placówek wsparcia dziennego.

(akta kontroli, str. 512-516)

W złożonych wyjaśnieniach Dyrektor ROPS-u stwierdził m.in., że (...) *Realizacja programów rekomendowanych wiąże się ze szczególnymi warunkami ich wdrażania. Autorzy niektórych programów rekomendowanych zastrzegają, iż realizacja ich autorskiego programu wymaga uzyskania certyfikatu lub upoważnienia wydanego dla osób wdrażających dany program autorski (np. Archipeląg Skarbów, Debata). Nie bez znaczenia jest także warunek związany z wysokimi wymaganiami dotyczącymi wykształcenia i odbytymi szkoleniami/kursami potencjalnych realizatorów programu. Warunkiem uzyskania certyfikatu realizatora programu FreD goes jest np. ukończenie kilkudniowego szkolenia organizowanego przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Realizatorami programu Fantastyczne możliwości oraz Programu domowych detektywów: Jaś i Małgosia na tropie, mogą być nauczyciele oraz pedagodzy szkolni, którzy ukończyli 8-godzinne szkolenie. Do realizacji programu Spójrz inaczej potrzeba 35 godzin szkoleń warsztatowych natomiast od potencjalnych realizatorów Programu Przeciwdziałania Młodzieżowej Patologii Społecznej Fundacji Praesterno wymagane jest 210 godzinne szkolenie oraz uczestnictwo w co najmniej jednej grupie w roli kotrenera (...)*

(akta kontroli, str. 551-553).

Programy profilaktyczne o niepotwierdzonej naukowo skuteczności oddziaływania na uniwersalnym poziomie profilaktyki realizowały:

- w 2013 r. cztery podmioty realizowały cztery programy. Wydatki poniesione z tego tytułu wyniosły ogółem 26,9 tys. zł, w tym kwotę 12,9 tys. zł przeznaczono na realizację programów związanych z uzależnieniem od alkoholu, a od narkotyków kwotę 14,0 tys. zł,
- w 2014 r. sześć podmiotów realizowało osiem programów w tym jeden na poziomie wskazującym. Wydatki poniesione z tego tytułu wyniosły ogółem 97,7 tys. zł, w tym kwotę 63,7 tys. zł przeznaczono na realizację programów związanych z uzależnieniem od alkoholu, a od narkotyków kwotę 34,0 tys. zł,
- w 2015 r. dwa podmioty realizowały dwa programy i wydatkowano ogółem 19,7 tys. zł, w tym na programy związane z uzależnieniem od alkoholu wydatkowano 10,6 tys. zł a od narkotyków 9,1 tys. zł,
- w 2016 r. pięć podmiotów realizowało sześć programów, w tym jeden na poziomie wskazującym i selektywnym dla 3 238 uczestników i wydatkowano ogółem

91,7 tys. zł, w tym na programy związane z uzależnieniem od alkoholu wydatkowano 59,1 tys. zł a od narkotyków 32,6 tys. zł,

- w 2017 r. dwa podmioty realizowały dwa programy dla 1 065 uczestników i wydatkowano ogółem 24,2 tys. zł, w tym na programy związane z uzależnieniem od alkoholu wydatkowano 19,4 tys. zł a od narkotyków 4,8 tys. zł,

- w 2018 r. trzy podmioty realizowały trzy programy dla 964 uczestników i wydatkowano ogółem 52,9 tys. zł, w tym na programy związane z uzależnieniem od alkoholu wydatkowano 44,4 tys. zł a od narkotyków 8,5 tys. zł.

Wszystkie te podmioty (gminy, organizacje pozarządowe) realizujące programy profilaktyczne, wybrane zostały w konkursach ogłaszanych co roku przez Samorząd Województwa a w programach tych brali w nich udział uczniowie, młodzież, rodzice i podopieczni placówek wsparcia dziennego.

(akta kontroli, str. 554-557)

Niewielkie zainteresowanie stowarzyszeń, organizacji pozarządowych oraz gmin i powiatów z terenu województwa śląskiego w udziale w konkursach ofert na realizację zadań publicznych związanych z przeciwdziałaniem problemom alkoholowym i narkomanii, wyjaśnił Dyrektor ROPS. W wyjaśnieniach podał on m.in., że (...) *organizacje pozarządowe prowadzące aktywność w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom od alkoholu i narkotyków są to podmioty profesjonalnie prowadzące specjalistyczną działalność. Ich liczba jest ograniczona, a prowadzona działalność przeważnie ma zasięg lub znaczenie regionalne. Podmioty te oprócz wsparcia finansowego na realizację zadań publicznych z budżetu Województwa Śląskiego, mają możliwość pozyskania środków finansowych m.in. z budżetów samorządów gminnych, administracji rządowej, w tym z funduszy pozostających w dyspozycji Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz innych funduszy publicznych, w tym Europejskiego Funduszu Społecznego. Szeroki wachlarz możliwości uzyskania wsparcia finansowego przez organizacje pozarządowe wpływa na to, że korzystają one z różnych źródeł finansowania prowadzonej przez siebie działalności (...).*

(akta kontroli, str. 516a-521)

Na dofinansowanie realizacji zadań z programem profilaktycznym przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii, Samorząd Województwa przekazał dotacje celowe:

- w 2016 r.¹⁸ w kwocie 238,6 tys. zł w tym 158,5 tys. zł na profilaktykę i przeciwdziałanie alkoholizmowi i 80,1 tys. zł na profilaktykę i przeciwdziałanie narkomanii,

- w 2017 r.¹⁹ w kwocie 97,6 tys. zł, w tym 70,8 tys. zł na profilaktykę i przeciwdziałanie alkoholizmowi i 26,8 tys. zł na profilaktykę i przeciwdziałanie narkomanii

- w 2018 r.²⁰ w kwocie 173,4 tys. zł, w tym 116,0 tys. zł na profilaktykę i przeciwdziałanie alkoholizmowi i 57,4 tys. zł na profilaktykę i przeciwdziałanie narkomanii.

Na szkolenia, konferencje, kampanie związane z profilaktyką i przeciwdziałaniem alkoholizmowi i narkomanii, organizowane lub współorganizowane przez ROPS wydatkowano:

- w 2016 r.²¹ środki w wysokości ogółem 248,7 tys. zł, w tym na działania związane z profilaktyką i przeciwdziałaniem alkoholizmowi 200,8 tys. zł i narkomanii 47,9 tys. zł,

¹⁸ czterem gminom i czterem stowarzyszeniom na realizację 14 zadań,

¹⁹ pięciu gminom i dwóm stowarzyszeniom na realizację dziewięciu zadań,

²⁰ pięciu gminom i trzem stowarzyszeniom na realizację dziewięciu zadań,

- w 2017 r.²² środki w wysokości ogółem 126,6 tys. zł, w tym na działania związane z profilaktyką i przeciwdziałaniem alkoholizmowi 81,3 tys. zł i narkomanii 45,3 tys. zł,
- w 2018 r.²³ środki w wysokości ogółem 91,4 tys. zł, w tym na działania związane z profilaktyką i przeciwdziałaniem alkoholizmowi 54,1 tys. zł i narkomanii 37,3 tys. zł.
Dotacji celowych na dofinansowanie realizacji zadań udzielono:

- w 2016 r.²⁴ w kwocie ogółem 928,4 tys. zł na realizację zadań związanych z profilaktyką i przeciwdziałaniem alkoholizmowi 748,7 tys. zł i narkomanii 179,7 tys. zł,

- w 2017 r.²⁵ w kwocie ogółem 363,3 tys. zł na realizację zadań związanych z profilaktyką i przeciwdziałaniem alkoholizmowi 271,5 tys. zł i narkomanii 91,8 tys. zł,

- w 2018 r.²⁶ w kwocie ogółem 463,2 tys. zł na realizację zadań związanych z profilaktyką i przeciwdziałaniem alkoholizmowi 281,6 tys. zł i narkomanii 181,6 tys. zł.

W okresie objętym kontrolą dotacje podmiotowe na realizację zadań ustawowych przewidzianych dla wojewódzkich ośrodków terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia, otrzymywał Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Odwykowego i Zakład Opiekuńczo-Leczniczy z siedzibą w Gorzycach. Kwota dofinansowania ze środków na profilaktykę i przeciwdziałanie alkoholizmowi wynosiła w 2016 r. 56,3 tys. zł, w 2017 r. 55,3 tys. zł i w 2018 r. 51,5 tys. zł.

Na zadania inwestycyjne jednoroczne związane z rozbudową i modernizacją obiektów służby zdrowia, świadczących usługi dla potrzeb profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii wykorzystano:

- w 2016 r.²⁷ kwotę ogółem 2 124,0 tys. zł, na realizację zadań w ramach budżetu na program przeciwdziałania alkoholizmowi wydatkowano kwotę 1 230,3 tys. zł i na program przeciwdziałania narkomanii kwotę 893,7 tys. zł,

- w 2017 r.²⁸ kwotę ogółem 1 615,6 tys. zł na realizację zadań w ramach budżetu na program przeciwdziałania alkoholizmowi wydatkowano kwotę 1 054,2 tys. zł i na program przeciwdziałania narkomanii kwotę 561,4 tys. zł,

- w 2018 r.²⁹ kwotę ogółem 2 570,1 tys. zł na realizację zadań ramach budżetu na program przeciwdziałania alkoholizmowi wydatkowano kwotę 1 467,8 tys. zł i na program przeciwdziałania narkomanii kwotę 1 102,3 tys. zł.

W okresie objętym kontrolą Samorząd Województwa nie ponosił wydatków na inwestycje wieloletnie, inwestycje jednostek budżetowych oraz wydatków bieżących i majątkowych domów pomocy społecznej.

(akta kontroli, str. 558-593)

Zaplanowane w 2016 r. wydatki w rozdziale 85154 – Przeciwdziałanie alkoholizmowi w wysokości 8 018,0 tys. zł zostały zrealizowane w 35,7%, tj. w kwocie 2 865,5 tys. zł, natomiast w 2017 r. z zaplanowanych w tym rozdziale środków w kwocie 2 806,9 tys. zł wydatkowano 1 092,4 tys. zł, tj. 38,9% zaplanowanych środków. W pierwszym półroczu 2018 r. wykorzystano 220,4 tys. zł, tj. 4,9% zaplanowanych na ten rok wydatków w kwocie 4 499,1 tys. zł.

(akta kontroli, str. 594)

²¹ na zorganizowanie 15 konferencji,

²² na zorganizowanie 16 konferencji,

²³ na zorganizowanie 11 konferencji,

²⁴ 27 stowarzyszeniom, fundacjom, 17 gminom i powiatom, na realizację 61 zadań,

²⁵ 14 stowarzyszeniom, fundacjom, 11 gminom i powiatom, na realizację 31 zadań

²⁶ 10 stowarzyszeniom, fundacjom, 11 gminom i powiatom, na realizację 24 zadań,

²⁷ dla 10 jednostek służby zdrowia na realizację 13 zadań,

²⁸ dla 10 jednostek służby zdrowia na realizację 15 zadań,

²⁹ dla dziewięciu jednostek służby zdrowia na realizację 11 zadań,

Zaplanowane w 2016 r. wydatki w rozdziale 85153 – Zwalczanie narkomanii w wysokości 4 301,8 tys. zł zostały zrealizowane w 28,3%, tj. w kwocie 1 215,3 tys. zł, natomiast w 2017 r. z zaplanowanych w tym rozdziale środków w kwocie 1 284,4 tys. zł wydatkowano 729,3 tys. zł, tj. 56,8% zaplanowanych środków. W pierwszym półroczu 2018 r. wykorzystano 71,2 tys. zł, tj. 3,1% zaplanowanych na ten rok wydatków w kwocie 2 266,0 tys. zł.

(akta kontroli, str. 595)

Dysproporcje pomiędzy wielkością zaplanowanych w latach 2016 i 2017 wydatków na zwalczanie narkomanii i przeciwdziałania alkoholizmowi, wyjaśnił Dyrektor ROPS, który stwierdził m.in., że (...) *W trakcie realizacji budżetu w 2016 r. Wydział Gospodarki, Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego poinformował ROPS, że w związku ze złożonym wnioskiem o wydanie zezwolenia na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości do 4,5% alkoholu oraz na piwo i złożonym oświadczeniem o wartości sprzedaży napojów alkoholowych przez Grupę Żywiec SA dokonana została wpłata do budżetu Województwa Śląskiego mniejszej kwoty niż szcwanano w planie finansowym. Ponadto, z wydanych zezwoleń wynikało również osiągnięcie mniejszego poziomu dochodów niż planowano pierwotnie (...).*

(akta kontroli, str. 596-597)

Różnice w wielkościach środków przeznaczanych co roku na działania związane z profilaktyką alkoholową i narkotykową, według Dyrektora ROPS spowodowane były skalą problemów wynikających z używania alkoholu, niewspółmierną w stosunku do skali problemów narkomanii. Przyjęto, że ok. 2/3 środków pochodzących z tytułu opłat związanych z wydawaniem zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości do 18% alkoholu przeznaczonych zostanie na realizację zadań z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi a 1/3 tych środków na przeciwdziałania narkomanii.

(akta kontroli, str. 598)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Wnioski

Wniosek

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek: Uwzględnienie w wojewódzkich programach profilaktyki alkoholowej i przeciwdziałania narkomanii, skwantyfikowanych wskaźników, które będą służyły ocenie skuteczności realizacji wyznaczonych celów i zamierzonych zadań.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 19 kwietnia 2019 r.

Kontroler nadzorujący
Bogusław Gębica
Doradca ekonomiczny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

DYREKTOR
Delegatura Najwyższej Izby Kontroli
w Katowicach

Piotr Miklis

